

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XIX: 2021

Grudziądz, dnia 11.06.2021 r.

Nr 18 (696)

1240. spotkanie

dr Jerzy Krzys

ŚWIĘTO ŻOŁNIERZA W GRUDZIĄDZU W 1994 ROKU

Godnie uczczono w Grudziądzu – „stolicy polskiej kawalerii” – splot rocznic, które przypadały w 1994 roku. Ze względu na niepowtarzalność i szczególność tych obchodów, zasługują one na nowe przypomnienie Grudziądzanom oraz na szerszy opis.

15 sierpnia przypadało nie tylko wielkie święto kościelne, ale także: Dzień Żołnierz Polskiego, rocznica bitwy warszawskiej, 75. rocznica powstania Pomorskiego Okręgu Wojskowego oraz rocznica powstania Centrum Wyszkożenia Kawalerii. Dlatego 15 sierpnia 1994 roku do miasta swojej młodości zjechali kawalerzyści

Uroczysta Msza św. koncelebrowana pod przewodnictwem ks. Józefa Tymczuka. Fot. G. Szukay.

II Rzeczypospolitej – nie tylko z Polski, ale prawie z całego świata (w tym goście zza Atlantyku i Pacyfiku). Zaroiło się na ulicach miasta dziarskimi oficerami w rogatywkach z otokami we wszystkich kolorach tęczy. Zadźwięczały znowu ostrogi i zaszczękały szable. Przeważały jednak „mundury cywilne” z rzędami odznaczeń czy baretek na piersi. Szczególnie rzucały się w oczy Odznaki Pamiątkowe wszystkich pułków kawalerii polskiej, noszone dosłownie w rzucie serca. Przyjechało też dużo rodzin kawalerzystów, a zwłaszcza synowie i wnukowie, podtrzymujący tradycje ułańskie swoich przodków. Trudno opisać atmosferę tych spotkań po latach, tych rozmów o kolegach i przelożonych, o dawnych podbojach niewieścich serc, tutaj w Grudziądzu. Ale trzeba było się spieszyć z rozmowami, gdyż program VI Zjazdu Kawalerzystów był bardzo bogaty.

Poświęcenie sztandaru 3 psk przez ks. Józefa Tymczuka. Fot. G. Szukay.

Najpierw Msza św. koncelebrowana z pełnym ceremoniałem wojskowym przed obecnym kościołem Garnizonowym. Przed ołtarzem stanęły z jednej strony orkiestra i kompania honorowa ze sztandarem, a z drugiej poczty sztandarowe: trzy z jednostek wojskowych grudziądzkiego garnizonu oraz sztandary miejscowych organizacji kombatanckich i harcerzy. Na ich czele szczególnie wyróżniał się pełny poczet 3. psk z Wołkowyska (na zdjęciu) ze swoim prawdziwym sztandarem, tym prawdziwym – przedwojennym. Wśród honorowych gości byli przedstawiciele władz centralnych, na czele z ministrem do spraw kombatantów prof. Adamem Dobrońskim, parlamentarzystą oraz przedstawiciele lokalnych władz miejskich.

Zwarta rzesza mieszkańców Grudziądza otoczyła siedzących na placu Miłośników Astronomii, kawalerzystów i ich rodziny.

Sztandar podejmuje Witold Szaniawski. Fot. G. Szukay.

Podczas Mszy św. proboszcz parafii garnizonowej ks. kpt. Józef Tymczuk dokonał doniosłego aktu poświęcenia (na zdjęciu) wiernej kopii sztandaru z 1925 roku Oficerskiej Szkoły Kawalerii. Sztandar ten został ufundowany z legatu po niedawno zmarłym w Belgii śp. rtm. Antonim Źelewskim z 8. Pułku Ułanów im. ks. Józefa Poniatowskiego (V promocja SPK). Polubił on Grudziądz, w którym jeszcze służył po nauce przez trzy lata jako członek Grupy Olimpijskiej przy CWK, trenując i występując w Wszechstronnym Konkursie Konia Wierzchowego. Był też w Grudziądzu na Zjeździe Kawalerzystów w 1989 roku. Jego syn Zbigniew Szawłowski-Źelewski, który specjalnie przyjechał z Brukseli, wręczył ów sztandar honorowemu pocztowi sztandarowemu kawalerzystów II RP. I tak się wspaniale złożyło, że obecnym chorążym był znów Witold Szaniawski (na zdjęciu), który przed laty pełnił zaszczytną funkcję szefa Szkoły i jako taki przyjął sztandar od poprzedniego rocznika w 1938 r., i to w obecności Marszałka Edwarda Rydza Śmigłego. Nosił on potem ten znak honorowy na uroczystościach w ciągu 1939 roku. Z wielkim wzruszeniem ten ostatni chorąży sprzed wojny, ucałował – klęcząc – płat nowego sztandaru, przy dźwiękach trąbki grającej Sygnał Wojska Polskiego. Powiedział potem, że nowy sztandar jest nawet ładniejszy niż ten dawny, który był używany w różnych niekorzystnych warunkach atmosferycznych i już trochę wypłowiał. Asystę honorową sprawowali ppor. Eryk Brabec (XVII promocja SPK) oraz ppor. Andrzej Zwierzchniak (też XVII promocja).

Uroczystości pod pomnikiem Żołnierza Polskiego na grudziądzkim Rynku. Sztandar 3 psk. Fot. G. Szukay.

Bezpośrednio po Mszy św. pomaszerowano na Rynek, gdzie pod pomnikiem Żołnierza Polskiego (Niepodległości) miała miejsce oficjalna uroczystość okolicznościowa grudziądzkiego garnizonu. Obejmowała przemówienia, salwę honorową

oraz składanie wieńców u stóp cokolu pomnika. Prawdziwy entuzjazm wśród licznie zebranej publiczności miasta wzbudził przemarsz kolumny umundurowanych kawalerzystów z nowym sztandarem, którą prowadził rtm. Antoni Ławrynowicz (XIII kurs SPK), jak i sprezentowanie szabel pocztu 3. psk podczas grania Hymnu Państwowego. Tego już dawno mieszkańcy Grudziądza nie widzieli.

Kawalerzyści II RP odwiedzili także swoje dawne koszary im. ks. Józefa Poniatowskiego i króla Bolesława Śmiałego, skwapliwie oglądając swoje dawne kąty, orientując się doskonale w ich topografii. Jednak w budynkach postajennych nie było już koni wierzchowych, a pojazdy o koniach mechanicznych... Pamiętali też o nieżyjących już przelożonych i kolegach. Wylonione delegacje złożyły wieńce na grobie pierwszego komendanta gen. dyw. Stefana Kasprzyckiego, jak i przed obeliskiem z tablicą pamiątkową ku czci ostatniego komendanta CWK, gen. broni Tadeusza Bora-Komorowskiego oraz przed obeliskami w koszarach, mieszczących niegdyś Szkołę Podchorążych Kawalerii i Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii.

O godzinie 16.00, po obiedzie z tradycyjną wojskową grochówką, odbyła się – w sali imprez Muzeum Miejskiego – akademii, podczas której miał miejsce szereg uroczystych aktów. Najpierw syn fundatora Zbigniew Szawłowski-Żelewski, w towarzystwie mjra Witolda Szaniawskiego, przekazali sztandar SPK dyrektorowi grudziądzkiego Muzeum mgr. Ryszardowi Bogusławowi „na przechowanie” i włączenie do eksponatów w Salach Tradycji Jazdy Polskiej. Następnie przedstawiciel administracji państwowej dokonał dekoracji Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski ppor. Tadeusza Kwietnia z 3. psk w uznaniu jego zasług przy odnalezieniu oryginalnego sztandaru macierzystego pułku. Z kolei mjr Antoni Antoniewicz, delegat Zrzeszenia Kół Pułkowych Kawalerii z Wielkiej Brytanii, wręczył zagłę akty nominacyjne z 10 II 1992 r. z awansem na stopień majora dla rtm. Franciszka Michała Grabowskiego z 14. pu oraz rtm. Witolda Szaniawskiego z 7. pu, a także na stopień rotmistrza dla por. Ryszarda Migurskiego z 3. psk.

W kolejnym punkcie programu kustosz Działu Historii Muzeum przypomniała krótko dzieje CWK oraz działania Fundacji na Rzecz Tradycji Jazdy Polskiej w zakresie zgromadzenia dotychczasowych zbiorów muzealnych, które będą na czasowej i stałej wystawie.

W końcowej części zgromadzenia mjr Witold Szaniawski podziękował wszystkim, którzy przybyli i przyczynili się do uświetnienia VI Zjazdu Kawalerzystów. Szczególnie gorące słowa skierował pod adresem Przewodniczącej Fundacji na Rzecz Tradycji Jazdy Polskiej mgr Karoli Skowrońskiej, głównej organizatorce Zjazdu i „po ułańsku” klęcząc, pocałował ją w rękę, a wszyscy zebrani odśpiewali gromko – na stojąco – tradycyjne polskie „STO LAT”. Następnie wszyscy, mimo deszczu, przemieścili się do sąsiedniego budynku, gdzie otwarto wystawę, przygotowana przez ich komisarza mgr. Annę Wajler. Symbolicznego przecięcia wstęgi dokonali mjr Jan Ładoś z 18. pu w towarzystwie gościa z Londynu Antoniego Antoniewicza z 16. pu Wacława Lachowicza z 12. pu. Na parterze budynku urządzono okresową wystawę, poświęconą grudziądzkiemu 18. Pułkowi Ułanów

Pomorskich, na której zgromadzono fotografie, dyplomy, legitymacje, odznaki. Ekspozowano także materiały dotyczące dziejów pułku, zbierane skrupulatnie przez rtm. Włodzimierza Sokulskiego oraz zapiski obozowe ppor. Jerzego Piotrowicza z Dobiegniewa (Woldenbergu). Na ścianach rozwieszono olejne portrety (mjr. Stanisława Maleckiego, ppor. Jerzego Piotrowicza), tableau czy karykatury. Największą wartość faktograficzną, obok mundurów i czapek z błękitnymi otokami, miały przypadkowo odnalezione, oryginalne płomienie fanfar i fartuchy bębna z wyhaftowanymi „osiemnastkami”.

Po wspólnym podwieczorku odbyło się jeszcze posiedzenie Rady Fundacji z udziałem gości, przedstawicieli Muzeum i władz miejskich pod przewodnictwem mgra Andrzeja Wiśniewskiego, byłego prezydenta Grudziądza. Po dyskusji, zaakceptowano w całej pełni dotychczasową działalność tej Rady i wytyczono jej dalsze dwa kierunki działania w przyszłości. A były to: dalsze gromadzenie zbiorów oraz rozszerzenie działalności wydawniczej. Program oficjalny został zakończony. Niektórzy goście rozjechali się, a inni pozostali jeszcze i wiedli rozmowy przy kawie, aż do późnej nocy.

TEGO DNIA GRUDZIĄDZ BYŁ ZNOWU „STOLICĄ POLSKIEJ KAWALERII”.

Opis tego pamiętnego dnia został utrwalony w kwartalniku historycznym Zrzeszenia Kół Pułkowych Kawalerii na emigracji: Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej, tom XX, nr 148, s. 489. Numer z września do grudnia 1994 roku.

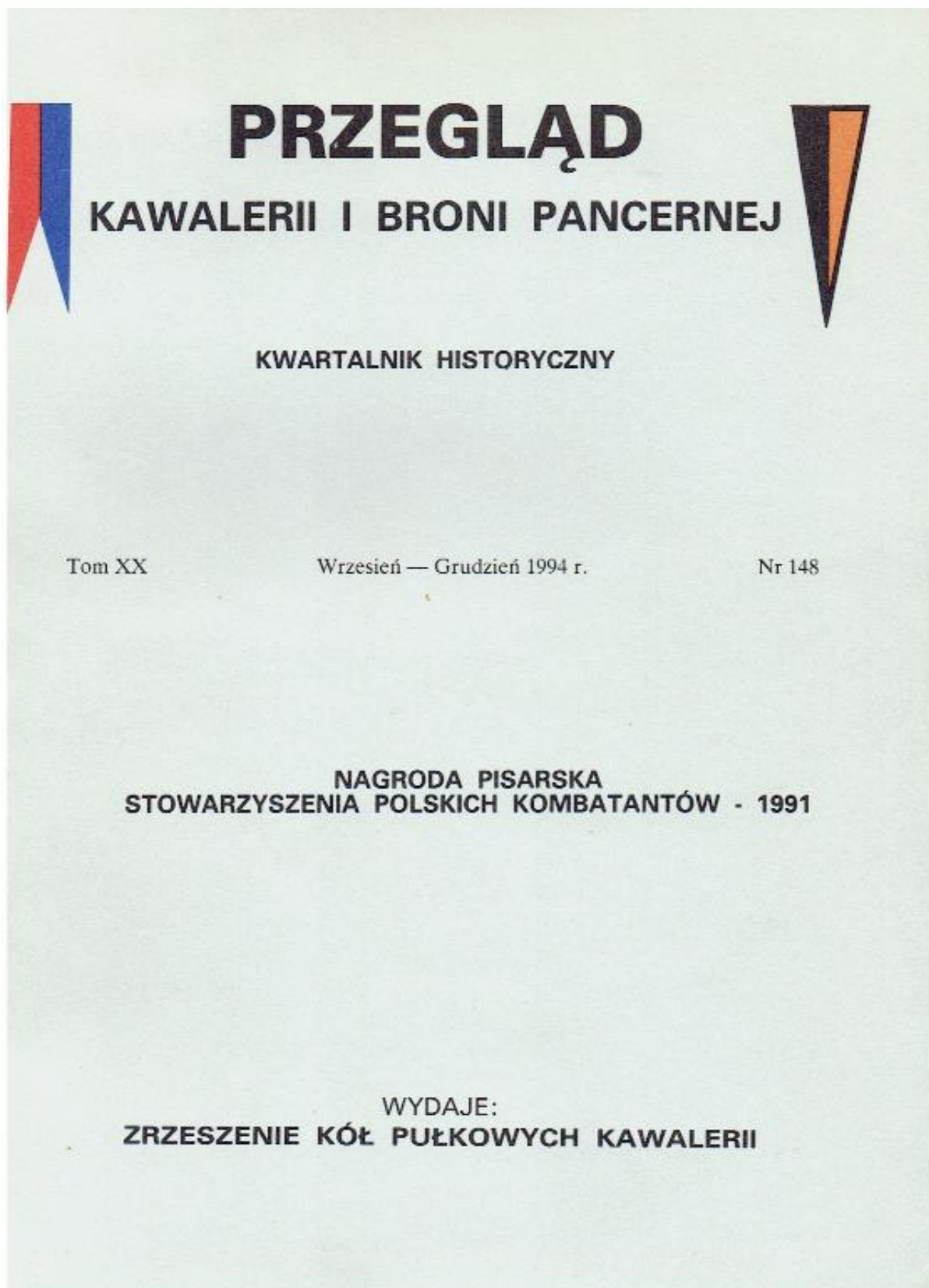
WYGLĄD SZTANDARU OFICERSKIEJ SZKOŁY KAWALERII

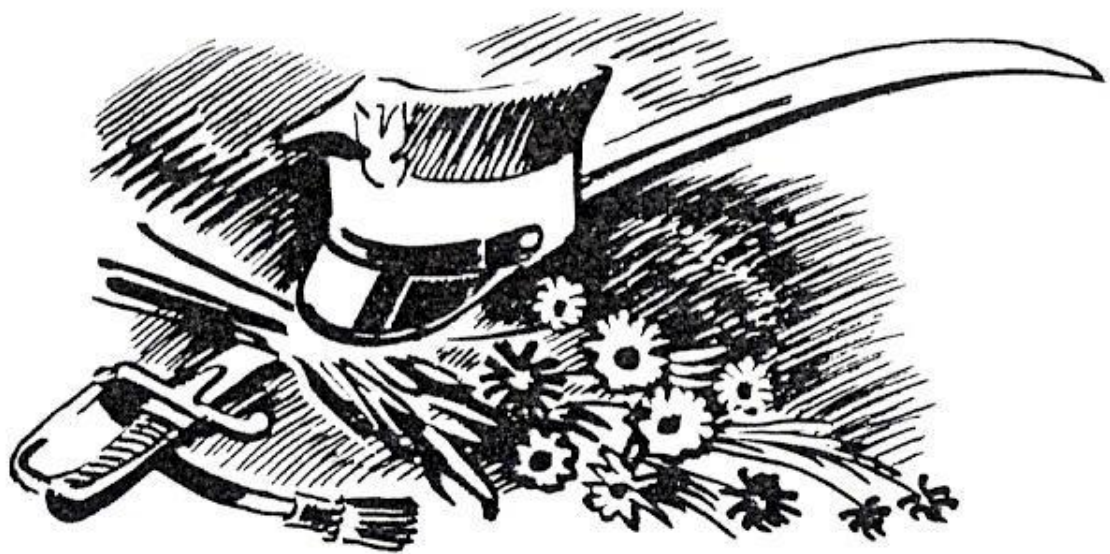
Centrum Wyszkożenia Kawalerii nie miało swojego odrębnego sztandaru. Wszelkie honory na promocjach i innych uroczystości odbierał sztandar z 1925 roku Oficerskiej Szkoły Kawalerii, nomenklaturowej poprzedniczki Szkoły Podchorążych Kawalerii.

Został on przekazany, po poświęceniu, 1 lipca 1925 roku. Pierwotnie wręczenie miało się odbyć 14 IX 1923 roku, i taka data widnieje na awersie płachty sztandarowej. Sztandar ten ufundowały żony oficerów. Potwierdzał to napis na wstędze „Panie Pułków Kawalerii – przyszłym oficerom swoich pułków”.

S t r o n a p r a w a: W części centralnej napis HONOR I OJCZYŻNA w wieńcu liści laurowych na tle dużego białoczerwonego Krzyża Virtuti Militari. Powyżej widnieją daty: 15 VIII 1920 (utworzenie CWK) i 14 IX 1923 (planowany, ale nieaktualny, dzień I promocji). Na białym tle Krzyża, u góry po stronie lewej wyhaftowano: szablę skrzyżowaną z lancą, a po prawej herb Grudziądza. U dołu po stronie lewej umieszczono wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej, a po prawej św. Jerzego, walczącego ze smokiem.

Strona lewa: W centrum orzeł (starego wzoru z koroną) w wieńcu laurowym oraz na białym tle wielkiego Krzyża VM 4 razy litery OSP w wieńcach laurowych.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.